

2018

NORMER, GENUS OCH IDENTITET

FÖRDJUPNING

VÄRLDSKULTUR
MUSEERNA **ETNOGRAFISKA**

Normer, genus och identitet

Fördjupning och handledning

Skolprogrammet genomförs som en visning med vissa interaktiva inslag som frågor och övningar. Om ni har egna specifika önskemål om innehåll, frågeställningar, handledningsmaterial och pedagogik – hör av er!

Visning

Visningen inleds med en diskussion om normer idag och i allmänhet, utifrån material som bilder och dockor från museets tidigare utställning "Playground – Normer på liv och död." Vad är en norm? Varför finns det normer? Hur och varför ser de ut som de gör? Finns det skillnader i normer mellan olika kulturer?

Under en tur i museets utställningar tittar vi på föremål som ur ett historiskt perspektiv berättar om normer och traditioner i samurajernas Japan, inom Nord- och Sydamerikas ursprungskulturer, bland inuiterna i Arktis, hos Australiens aboriginer, samt i olika afrikanska samhällen.

I Edoperiodens Japan (1603-1868) fanns en patriarkal och feodal krigarkultur med samurajerna, adelsståndet, som föredömen med sina mytomspunna katanasvärd. Exempel finns dock på normbrytande kvinnliga krigare, onna bugeisha, som under olika epoker av Japans historia utbildades i krigskonst och lärde sig utöva den sylvassa svärdslien, naginata. Traditionellt sågs kvinnan som en barnuppfostrare och heterosexuallitet var norm. I Edos (Tokyos) nöjeskvarter ska synen på normer kring genus och sexualitet däremot varit friare. Bisexualitet var vanligt, homoerotiska träsnitt såldes på gatan och kvinnor ska för en tid fått arbeta som skådespelare inom den populära kabuki-teatern, och fått spela roller som såväl kvinnor som män.

I nord- och sydamerikanska ursprungskulturer verkade traditionellt männen som jägare (eller liknande) och kvinnorna tog hand om hemmen. I Amazonas regnskogar finns exempel på manlighetsritualer som involverade ”myrhandskar”, handbeklädnader med outhärdligt bitande myror, i vilka pojkarna var tvungna att stoppa ner fingrarna och uthärda smärtan för att kunna bli upptagna i den traditionella gemenskapen.

På den nordamerikanska nordvästkusten har klanen stått i centrum och dess totem, skyddsande, tillsammans med kläder, masker, motiv och ritualer har haft stor betydelse.

I övrigt har flera nordamerikanska kulturer varit förhållandevis individcentrerade och vilken roll och vilket yrke en person tog kunde i vissa fall grunda sig på utfallet av dennes ”vision quest” (eller liknande ritual). Begrepp som ”Kvinnor med manligt hjärta” och ”Two spirits” berättar att kvinnor kunde verka och klä sig som jägare och krigare, och män kunde ikläda sig traditionella kvinnoroller. Inom vissa kulturer förekom en uppdelning i upp emot fyra olika köns- och genuskategorier. När de europeiska kolonistörerna kom började termer som ”homosexualitet” att appliceras. När Amerikas förenta stater (USA) växte fram och ursprungsgruppernas territorier togs över fanns olika tankar om hur den nya staten skulle handskas med de så kallade indianerna.

I Carlisle, i nordöstra USA, grundade Henry Pratt en skola där flickor och pojkar från ursprungskulturerna skulle ”skolas till vita”, så kallad white washing, och på så sätt assimileras in i det nya amerikanska samhället.

Hos Arktis inuiter har arbetsindelning efter kön varit vanligt, och här finns också exempel på fenomenet med kvinnor som har haft flera manliga partners/makar. Klimatet spelade in och större familjer med fler män behövdes ifall någon eller några av dem inte skulle komma tillbaka från de farofyllda jaktexpeditionerna. Kunskaper om jakt och hantverk fungerade som passageriter när ungdomar blev vuxna.

Bland Australiens aboriginer har män traditionellt setts som jägare och kvinnor som samlare. Klansystemet var styrande för individens roll och för förhållandet till naturen. Män och kvinnor ansågs exempelvis ha olika mytologisk kunskap och skilda heliga platser.

Skolprogrammet ger eleverna en introduktion, en bakgrund och en fördjupning om normer kring genus, kön, familj, sexualitet, etnicitet och identitet, utifrån såväl historiska som samtida exempel från olika delar av världen.

Traditioner, orsaker och förändringar diskuteras och jämförelser görs mellan olika samhällen, samt med dagens Sverige och vår samtid.

Diskussionsfrågor / Lektionsplanering

Före besöket

- Vad är en norm? Ge exempel på en norm? Varför finns normer?
- Vilka normer finns kring kropp, genus, familj och etnicitet i dagens Sverige? Vilka kroppsideal finns? Vad anses "manligt" och "kvinnligt"? Hur ser idealfamiljen ut? Vilka är normerna kring sexualitet? Etnicitet och utseende?
- Varför ser normerna ut på detta sätt? Hur har de skapats och förändrats? Finns det variationer? Hur starka/svaga är normerna? Hur påverkas de människor som passar in/inte passar in, i normen?
- Jämför ett ideal eller en tradition inom ett område med ett ideal inom samma område i ett annat land/kultur. Finns det likheter/skillnader? Om så, varför då?

Utifrån visningen

- Berätta om normer kring genus, kön, familj, sexualitet, etnicitet och identitet, inom ett eller flera historiska exempel: samurajernas Japan, Nord- och Sydamerikas ursprungs-kulturer, inuiter i Arktis, Australiens aboriginer, eller inom olika afrikanska samhällen. Hur har de skapats? Likheter/skillnader?
- Vilka likheter och skillnader finns med Sverige och samtiden? Varför?
- Vilka likheter kan dras mellan den nordamerikanska utställningen "White washing – Att skolas till vit", om assimileringstankarna vid Carlisleskolan, och hur samer behandlats i Sverige?

Efter besöket

- Fördjupa er kring en speciell norm – varför ser den ut som den gör?
- Fundera kring framtiden och olika former av normer. Tror du att det kommer att ske förändringar?